

Posudek

Daniel Slavík: *Vědomí vlastní svébytnosti u Srbů z Dalmácie. A rozvoj srbské státní myšlenky v Království Dalmácie v letech 1878-1905.* Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, ústav světových dějin. Praha 2016, strany nečíslovány (celkem 107 stran, z toho textu 104 stran).

Autor si zvolil nepochybně důležité téma, totiž problém formování srbské národní identity u části slovanského obyvatelstva v Dalmácii vyznávajícího katolickou víru západního obřadu. Jak známo, hlavním rozlišovacím znakem mezi Srby a Chorvaty není jazyk, ale náboženské vyznání. Srbové sami chápou většinou pravoslaví jako svůj kulturně-identifikační znak. Většina slovanského obyvatelstva Dalmácie během 19. století, pokud byla katolíky, se v 19. století národnostně identifikovala jako Chorvaté. Do tohoto schématu nezapadala komunita katolíků, považující se za Srby.

Slavíkova práce je rozdělena do devíti částí s následujícími názvy: 1) Úvod, 2) Kořeny dalmatských Srbů, [podkapitoly: Původ a sociální formativní specifika, Vliv pravoslavné církve na etnogenezi budoucích Srbů], 3) Srbský vývoj v království Dalmácie před rokem 1878 [podkapitoly: Dalmácie v 19. století, Srbské národní hnutí ve spojení s ilyristy, Srbské národní hnutí ve spojení s Národní stranou], 4) Srbská národní strana – stručný vývoj, 5) Pravoslavní Srbové [podkapitoly: Role pravoslavné církve, Role řadových věřících], 6) Katoličtí Srbové [podkapitoly: Základní vymezení katolického srbství, Katoličtí Srbové v Dalmácii před srbskou politickou emancipací, početnost a sociální skladba katolických Srbů, Důvod přijetí srbství, Příčiny omezeného úspěchu katolického srbství], 7) Spory o srbské národní vymezení a jejich význam [podkapitoly: Přístup chorvatských oponentů a jejich srbských spojenců, Program srbské národní strany a jeho specifika, Politický spor o kulturu a historický odkaz jako zdroj legitimacy nároků, srbské popření Chorvatů jako národa v souvislostech, Srbské úsilí a smíření a vyrovnání se s Chorvaty] a 8) Závěr. V této souvislosti podotýkám, že při číslování kapitol (úvodu je označen jako kapitola 1) autor vynechal číslici 6, takže po páté kapitole následuje hned kapitola sedmá (závěr má číslo 9, ve skutečnosti jde o osmou část).

Autor mapuje národnostní a politický vývoj v Dalmácii v 19. století, vývoj jazykové otázky, vliv myšlenek srbského jazykovědce Vuka Karadžiće na etno-identifikační proces Srbů (Karadžić řadil k Srbům všechny Slované hovořící štokavským nářečím bez ohledu na náboženství), problém ilyrismu a jeho vliv na tento identifikační proces, náboženské poměry

v Dalmácii. Velký prostor věnuje vývoji Národní strany v Dalmácii, kde se nejprve snažili najít své místo i dalmatští Srbové a potom především vývoji Srbské národní strany a roli pravoslavné církve. Zde se koncentruje na rozdíly mezi liberální a konzervativní frakcí a hodnotí činnost vладыky (pravoslavného biskupa) Nikodima Milaše, vůdce konzervativní frakce, který neuznával srbsství mimo rámec pravoslaví a napsal kontroverzní práci s výmluvným názvem Pravoslavna Dalmacija tvrdící, že Dalmácie byla původně pravoslavnou zemí. Věnuje pozornost sporům o pravopis, kdy Srbové prosazovali fonetickou normu ve smyslu Karadžičovy zásady „piš, jak slyšíš“ a odmítali komplikovanější historický a etymologický pravopis zaváděný Chorvaty (podle vzoru v banském Chorvatsku). Poukazuje dále na důsledky srbského popírání chorvatské svébytnosti, které se objevuje i u dalmatských Srbů (je přitom logické, že především katoličtí Srbové museli mít k takovému pojetí blíže, než srbská pravoslavná většina). Všimá si pokusů prezentovat Dalmácii jako původně pravoslavnou zemi. Konstatuje, že ne všichni katoličtí Srbové se identifikovali pouze s myšlenkou srbsství, nýbrž byli i takoví, kteří se identifikovali s nadnárodním a nadkonfesním jihoslovanstvím.

Podle mého názoru by si práce zaslouhovala alespoň stručný výklad o postavení Dalmácie v rámci habsburské monarchie a (od roku 1867) v rámci Předlitavska, protože bez tohoto výkladu je text pro čtenáře obtížně srozumitelný. Autorovi jinak nelze upřít hluboké znalosti odborné literatury týkající se tématu práce. Věcné chyby jsem v práci nenalezl.

Autor dospívá k následujícímu závěru (s. 102): „Katoličtí Srbové se zformovali na základě transformace místních lokálních identit zřejmě v důsledku atraktivitu srbského národního hnutí jako rozvojového projektu, a to především té dubrovnické. Hranice mezi dalmatským i dubrovnickým lokálním cítěním a místním srbským vlastenectvím byly stranou a jimi samotnými úspěšně znejasněny. Jejich rozvoj v dubrovnické oblasti pak byl podnícen díky jeho podpoře místními stoupenci prosrbského jihoslovanství, zatímco v severní Dalmácii mělo již jít o vliv vyhraněných stoupenců srbsství.“ Pomineme-li v první větě zbytečný pleonasmus (adjektiva „místní“ a „lokální“ jsou synonyma) a vybočení z větné stavby, které činí větu částečně nesrozumitelnou (předpokládám, že autor chtěl říci, že především u dubrovnické elity z řad katolíků dochází k identifikaci se srbstvím), pomineme-li, že v druhé větě se z formulace textu čtenář nedozví, jakou stranu má Slavík na mysli (jde o Národní stranu, vystupující od roku 1889 jako Chorvatská národní strana, anebo naopak o Srbskou národní stranu?), lze se Slavíkovým názorem celkem souhlasit.

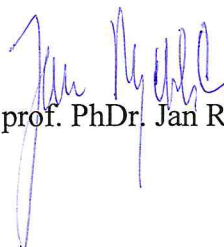
Souhlasím také s autorovým názorem, že Srbům v Dalmácii (podobně jako v bankském Chorvatsku) šlo primárně o získání statutu politického národa v Dalmácii, resp. o uznání takového statutu ze strany většinových Chorvatů. Národní strana (od r. 1889 Chorvatská národní strana) se sice hlásila k jihoslovenské jednotě, ale ta ve skutečnosti v pojetí jejich stoupenců znamenala existenci chorvatského politického národa, jehož součástí jsou i dalmatští Srbové (stejnou představu najdeme i u Národní strany v bankském Chorvatsku). Pro dalmatské Srby bylo samozřejmě takovéto pojetí těžko přijatelné, byť právě část katolických Srbů byla ochotna myšlenku chorvatského politického národa akceptovat. K uznání Srbů jako druhého konstitutivního národa ze strany Chorvatů došlo v Dalmácii (podobně jako v bankském Chorvatsku) v důsledku vzniku Chorvatsko-srbské koalice.

I když na některé otázky srbského národnostního vývoje v Dalmácii a problematiku tamních Srbů-katolíků mám rozdílné názory než autor, nemám po stránce obsahové zásadní problém práci akceptovat. Zcela zásadní problém mám nicméně s celkovou podobou práce po formální stránce, která vůbec neodpovídá nárokům kladeným na doktorskou dizertaci. Vycházím přitom z předpokladu, že udělení vědecké hodnosti PhD předpokládá, že kandidát prokáže nejen odbornou znalost, ale také schopnost srozumitelně a kultivovaně formulovat své myšlenky slovem i písmem. Kromě toho se u adepta hodnosti PhD v oboru historie samozřejmě předpokládá i znalost zásad psaní historických odborných textů. Slavíkův text se čte naproti tomu velmi těžce, je místy nejasný a formální členění (uspořádání) uspořádání práce je rovněž problematické. Pochybnosti vzbuzuje už nadpis, který zřejmě má tvořit jednu větu (tedy má znít: Vědomí vlastní svébytnosti u Srbů z Dalmácie a rozvoj srbské státní myšlenky v Království Dalmácie v letech 1878-1905), nikoliv věty dvě, kde navíc ta druhá začíná spojkou A. Zmínil jsem již omyl v číslování kapitol v obsahu. V textu rovněž kapitola č. 6 chybí. To ale zdaleka není vše. Strany v svázané práci, která mně byla odevzdána k posouzení, nejsou vůbec číslovány, takže je velmi obtížné v textu příslušnou kapitolu, resp. podkapitolu najít (paginaci jsem musel provést sám tužkou, abych se v textu mohl vůbec orientovat). Počátky kapitol (záhlaví) jsou uvedena často na konci stránky a samotný text začíná na stránce další (např. s. 6, s. 71), anebo naopak text kapitoly začíná nelogicky uprostřed stánky (s. 16, s. 64), což činí dojem, jako by chtěl autor uměle zvýšit rozsah textu. Rozsah 104 stran čistého textu ostatně považuji pro doktorskou dizertaci za neúměrně malý. Některé věty jsou nedokončené, jsou v nich vytečkovaná místa, kam chtěl autor zřejmě ještě doplnit jméno nebo jiný údaj, což však neučinil, takže věta ztrácí smysl (s. 67, 69). V textu vadí i pravopisné chyby (na s. 52: „Ke katolickým Srbům patřili i ženy...“). Jinde se v textu

náhle objevují jakési poznámky v podobě zkratk a číslic, jejichž význam čtenáři uniká (na s. 55, 2. řádek zdola „Raj 258, poz. 607, na s. 66 v 5. řádku je náhle číslice 164). Na s. 99 je poznámka č. 160, u které není uvedeno vůbec nic. Autor by měl už z prosemináře vědět, že při citování pramenů a literatury se nejprve uvádějí prameny a pak teprve literatura (s. 104-107). Bývá také dobrým zvykem literaturu seřadit abecedně podle autorů.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti doporučuji práci autorovi vrátit k dopracování po formální stránce. Byť po odborné stránce k dizertaci, jak už jsem řekl, zásadní výhrady nemám, v uvedené formě text k obhajobě nedoporučuji.

V Praze, 2. května 2016

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.